

By special order to friends of TASHMA

תא שמע

פרשת יתרו

זמנים

פרשה מפורשת הרה"ג דוד שרעבי

(כ' ט"ו) וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השפר ואת ההר עשן וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק,

נתקשו המפרשים מה הפירוש - רואים את הקולות, שהיה צריך להיות כתוב - שומעים את הקולות? וביארו בכמה אופנים, ורש"י פירש שראו את הנשמע שאי אפשר לראות במקום אחר, ויש שביארו בדבריו שבמעמד הר סיני הקול נראה להם בכתב אותיות שהיו האותיות פורחות באויר ועל כן היה שם שמיעה של קול וראית מאמר הקול בכתב אותיות, ועדיין צריך עיון שאפילו אם נאמר שראו את הקולות גם בכתב בכל זאת שוב אין זה ראיה של קול, אלא ראיה של כתב ושמיעה של קול, כי למעשה הם ראו אותיות ולא קולות.

ויש לומר שבכתב עצמו יש לחלק אותו לשני גדרים, שיש שני סוגים של כתב, יש כתב של קול, ויש כתב של מראה! והביאור שבכתב יש בו גם גדר קול משום שהוא רישום של תנועות והברות הדיבור וכשיקרא את הכתב הרי שקורא רישום של קולות! כיצד להניע את הפה והלשון! וגדר שני הוא כתב של מראה - דהיינו שיהיה הכתב ציור וסמל ולא תנועה של דיבור וכמו שכתוב בילקוט שמעוני בראשית אות ב' - למה פתחה התורה באות ב'? לפי שיש לה שני עוקצין אחת למעלה ואחת מלמטה מאחוריו, אומר לב' מי בראך בעולם והוא מראה להם בעוקצו של מעלה ואומר

משפט שלמה הרה"ג שלמה כהן

המקרה:

ביום ג' למשה היה תור במרפאת שיניים לבדיקה שנתית שגרתית, שנקבעה כבר שבועיים לפני כן. אבל מיום ראשון הוא

היה במיטה עם שפעת ולכן לא היה יכול להגיע ביום ג'. ביום ד' בבוקר משה קיבל טלפון מהמרפאה שכיוון שהוא לא הגיע ולא הודיע להם מראש על הביטול, הוא חייב לשלם מאתיים ₪.

כשהתנגד משה, המזכירה הפנתה את תשומת ליבו לכרטיס שהוא קיבל

להזכרת התור, ששם היה כתוב שחור על גבי לבן, שאם לא מודיעים 24 שעות מראש על ביטול התור, צריכים לשלם סכום זה. אבל משה עמד על שלו, וטען שהוא היה אנוס בגלל השפעת ולכן אי אפשר לחייב אותו.

פסק דין:

אם הרופא שיניים יכול להוכיח שלא היתה לו עבודה בזמן התור של משה, הוא צריך לשלם את מה שהמרפאה דורשת על התור הנ"ל, אבל אם הם קבלו אדם

www.tashma.net

(המשך בלשון לימודים)

וראיתי מובא משם הגר"ז שאותיות מחכימות לא שייך בתורה שבע"פ ורק בתורה שבכתב כיון שתורה שבע"פ לא ניתן ליכתב, ונראה הכונה דאף דבראית הכתב בתורה שבע"פ פעמים שמבין הדברים ביתר ביאור עכ"פ אין זה גדר אותיות מחכימות אלא כשמיעה, אבל גדר אותיות מחכימות הוא מעצם האותיות ומגדר שהכתיבה היא החכמה, והוא כמה שביארנו לעיל דבכתב

תורה יהיו ב' גדרים וממילא נראה דבכתב תורה כיון שיש בו גם מעלת כתב המראה הרי דגם כתב הקול בתורה שבכתב הוה בגדר אותיות מחכימות.

אמת

שקר

מזל טוב

וברש"י ד"ה את הקולות פירש, היוצאין מפי הגבורה, וצ"ב מאי קמ"ל, ועיין בשפת"ח שהרגיש בקושיא וביאר דלא תימא שראו הקולות שלפני מתן תורה, אלא ראו הקולות שבפסוק זה, והוא קצת דחוק דפשוט משמע כן, שראו הקולות המפורשים בפסוק דידן, ונראה לומר דגם בפסוק דידן יש שתי קולות, שמפורש כאן "רואים את הקולות" וגם "קול השופר", ודקדק רש"י דרואים את הקולות קאי רק על

להם זה של מעלה בראני וכו', וכן שם באות ג' אותיות של אמת בשתי גולים ושל שקר ברגל אחד. הנה מבואר שבכתב תורה יש גם גדר כתב של מראה, ויהיו בו את שתי המעלות - גם כתב הקול וגם כתב המראה, וזהו שכתוב וכל העם רואים את הקולות שראו אותיות פורחות באויר שהיה בהם גם מעלת קול וגם מעלת מראה! ושניהם בכתב מלבד מה ששמעו קול.

וכדי להמחיש אביא משל מכתבים שונים של שונות, למשל - אותיות אנגליות ABCD הם תנועה של דיבור כיצד להניע את הפה והלשון, זה כתב של קול! אבל אותיות סיניות או מספרים הם ציור וסמל 1234 אין הם תנועה של דיבור אלא כמו ציור וסמל, ולמשל אפשר לכתוב מזל טוב בשני דרכים, אפשר לכתוב באותיות וזה למעשה רישום של קולות. ואפשר לכתוב בציור לצייר כוכבים ומזלות, ולצייר מאכל טוב או פנים מחייכות לידו ואז מבינים שזה מסמל מזל טוב! ובכתב של תורה יש את שני המעלות גם כתב הקול וגם כתב המראה, וזה הביאור של וכל העם רואים את הקולות!!

משפט שלמה - המשך

ריאלי לכסות את ההפסד שיהיה למרפאה מזה שיש להם חלון. ואע"פ שתנאי זה לא נעשה ע"פ ההלכה ודעת תורה, {מבואר בחו"מ ס' ר"ז סעיף א' ובאה"ע סי' ל"ח}, לדעת הנהיבות רק בקרקעות צריך שהתנאי יהיה בתנאי "בני גד ובני ראובן".

ונשארנו עם השאלה מה עם טענתו של משה שלא הגיע מאחר והיה אנוס?

מבואר בחו"מ ס' כ"ב שאחד שעשה תנאי ובסוף לא היה יכול לקיים אותו משום אונס, אינו חייב, כי "אנוס רחמנא פטרי" {פרוש: איפה שיש טענת אונס, התורה פוטרת אותו}, ולכן היה צריך להיות שכיוון שמה לא הגיע משום שהוא היה חולה ולא היה יכול לקום מהמיטה, יש לפטור אותו מלשלם את המאתיים ש.

לשלם את הסכום שהתחייב. והטעם הוא שזה "אסמכתא", כיוון שהתנאי היה ב"אם" יהיה כך או לא יהיה כך אני מתחייב סכום מוגזם כפיצוי. אמרו חז"ל שאין המתנה באמת מתכוון להתחייב, כי לא חלם שיהיה צד כזה שיצטרך לשלם את הסכום המוגזם שהוא בעצם "קנס" ולכן לעולם לא התחייב {וכמבואר בחו"מ ס' ר"ז}. אבל כשהתחייב לשלם לפי הממוצע, התנאי חל כי אע"פ שגם זהו תנאי "שאם" יהיה כך או לא יהיה כך שגם הוא "אסמכתא", כיוון שכל אחד מבין שלשלם לבעל השדה מה שהפסיד עקב אי עבודתו של האריס הוא הגון, כל מי שמתנה כך, באמת מתכוון להתחייב על זה.

ולכן במקרה שלנו, הגיוני לומר שהתנאי של המרפאה, שאם לא מודיעים על ביטול התור 24 שעות מראש, צריך לשלם מאתיים ש"ח הוא חל ותקף, כי הסכום שהם דורשים אינו הגזמה או קנס, אלא סכום

אחר לאותה השעה במקום משה, הוא אינו צריך לשלם כי סוף סוף הם לא הפסידו.

הסבר:

בראשית דברינו, יש להתייחס למה שנכתב על הכרטיס של משה, שיש למרפאה תנאי, שאם אינו מודיע 24 שעות לפניכן על ביטול התור, הוא צריך לשלם מאתיים ש"ח שזהו סכום שאינו מוגזם, ובא לכסות את ההפסד שנגרם לרופא.

מבוא בגמ' שאם אדם שכר את שדה חברו באריסות (פירוש, הסכם שהשוכר יעבוד את השדה ויתן אחוזים של הפירות לבעל השדה ולא כסף), והתנה עמו שאם הוא לא יעבוד את השדה, עליו לשלם לבעל השדה לפי הממוצע כדי לפצות אותו על הפסדו. אבל אם התנאי היה סכום מוגזם, הרבה מעבר למה שבעל השדה מפסיד על כך שאינו עובד את שדותיו, אין התנאי חל. ואינו צריך

פרשה מפורשת - המשך

מעלת כתב הקול, וזה ביאור הפסוק של וכל העם רואים את הקולות היינו שראו אותיות של כתב ועדיין היה בכתב רק מעלת כתב הקול, וזהו וכל העם רואים את הקולות, וכן הכא יש לפרש בדקדוק "קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול" היינו שתמונה אינכם רואים היינו תמונה של המדבר או של צורה, אבל תמונה של אותיות ראו רק היה תמונת כתב זה רק בגדר כתב הקול, והוא האמור ותמונה אינכם ראים זולתי קול, שאינם רואים תמונה ורק תמונה של כתב הקול ראו, וזה שנאמר זולתי קול, שקול הם ראו רק היה זה כתב הקול ולא כתב המראה וע"כ אינו בגדר "תמונה".

הקולות היוצאין מפי הגבורה, היינו הדברים שהם עשרת הדברות ולא קול השופר, ואפשר שזה כוונת השפת"ה, ולדברינו שפיר דרואים את הקולות שראו אותיות פורחות שהיה בהם גם מעלת קול וגם מעלת מראה, וזה אינו אלא בדברים ולא בקול השופר. ובפרשת ואתחנן כתוב: (ד' ו"ב) וידבר ה' אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול, ועל פי פסוק זה נראה שאפשר לבאר את הפסוקים באופן אחר, דאח"נ שלא היה ראייה של כתב המראה, שכתב המראה הוא רק בספר תורה השלם ואז יקבל שם של כתב המראה, אבל בחלק אפילו דהוה מקצת מתורה שבכתב עדיין יש לו רק

משפט שלמה - המשך

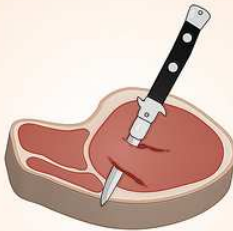
אבל אין הדבר כן, כי מה שגרם את ההפסד לרופא שיניים, לא היתה המחלה של משה, אלא העובדה שהוא לא טרח להרים טלפון ולהודיע למרפאה, ולכן הוא לא היה אנוס! ויש לחייב את משה לשלם את המאתיים ₪. אולם כיוון שהסברנו לעיל שהתשלום הוא לכסות את ההפסדים של הרופא, אין לחייב את משה עד שנשמע מהמרפאה שבאמת היה להם חלון עקב ביטול תורו של משה. אך אם בסוף הגיע אדם אחר, ומלא את התור, אין לחייב את משה לשלם, כי בסופו של דבר לא היה להם שום הפסד מאי הגעתו.

דבר גוש

שאלה: מי שלקח סטייק מעל גבי האש והניח ע"ג צלחת, ובטעות חתך הסטייק בסכין חלבית בן יומו. האם מותר לאכול הסטייק?

כלי שני: לכו"ע כלי שני אינו מבשל כלל. אבל יש מח' לענין אם כלי שני גם אינו בולע. דעת הרשב"א הוא שאף שאין בישול בכלי שני, מ"מ יש העברת טעם בכלי שני. למשל, אם היה חלב רותחת ע"ג אש, ועירה החלב מקדירה זה (כלי ראשון) לקדירה אחרת (כלי שני), ואח"כ נפל בשר לתוכה. כיון שאין כלי שני מבשל, נמצא שאין כאן בישול בשר בחלב מדאורייתא. מ"מ עדיין יש העברת טעם הבשר לתוך החלב, ולכן נמצא שאף אם הוסר הבשר מ"מ עדיין יש טעם בשר בתוך החלב ואסור לאכול (מדרבנן). ולמעשה ע' בש"ע ס' קה ס"ב שחשש לדעת הרשב"א רק לכתחילה שלא לגרום נגיעתה^(א). מ"מ השיע אינו חשש לאסור בדיעבד^(ב). וכן דעת הרמ"א שם ס"ג להקל. אבל ע"ש בש"ך שחשש להחמיר לאסור בכדי קליפה. וע"ש שהביא דעת המהרש"ל להחמיר לאסור בכולו. וע"ש בט"ז שכתב להחמיר כדעת המהרש"ל לאסור בכולו אא"כ הוא הפסד מרובה. ולמעשה שמעתי מר"י ברקווין שליט"א שמנהג העולם להקל בכלי שני וכדעת הש"ע והרמ"א.

דבר גוש: דעת המהרש"ל, שכל דבר גוש לעולם דינו ככלי ראשון. ואף אם הוא עכשיו בכלי שלישי, כל זמן שעדיין יד סולדת בו יש לדנו כמו כל ראשון. וע' בש"ך יו"ד ס' קה סק"ח שכתב שהסברא להחמיר הוא משום ש"כלי שני" אינו שייך בדבר גוש. שעי' בתוס' שכתב שהחילוק בין כלי ראשון לכלי שני הוא, שלגבי כלי ראשון הדפנות של הכלי ראשון חמין ומחזיק חומו זמן מרובה, משא"כ כלי שני שאדרבה הדפנות מקררות. וחילוק זה שייך רק בנוזלי שנתמלא כל הכלי, אבל דבר גוש שאינו ממלא הכלי אלא רק עומד עליה, אין כאן דפנות המקררות. ולכן דבר גוש לעולם דינו ככלי ראשון כמו שהיה מתחילה, ואינו מגרע במה שעירה אותה לתוך קדירות אחרות. כן דעת המהרש"ל. וכן ע"ש בש"ך ובס' צד סק"ל שהחמיר. אבל הרמ"א בס' צד ס"ז ובס' קה ס"ג מקיל בכל זה. וטעמו להקל ע' בט"ז ס' צד סק"ד שהביא בשם הדרכי משה (הרמ"א) וז"ל שנראה לעינים שרוטב רותחת מחזקת יותר חום מן בשר ודבר עב עכ"ל. שבמציאות הוא, שענינו רואות, שאם יש נוזלי רותחת בכלי אחד וגוש רותחת בכלי אחרת, ועירה שניהם לתוך כלים אחרים, תראה שהנוזלי מחזיק חומו יותר מהדבר גוש! וכן מקיל הט"ז למעשה^(ג). עכ"פ נמצא שדעת הרמ"א והט"ז להקל בזה, ודעת המהרש"ל והש"ך להחמיר. וע' במ"ב ס' שיח סק"י"ח שחשש לזה לכתחילה, מ"מ מקיל בדיעבד. ואף שהמ"ב איירי להקל בדיעבד לענין שבת, מ"מ לכאורה יש להקל גם ביו"ד^(ד).

דוחקא דסכינא בדבר גוש: ע"ש בט"ז ס' צד סק"ד שכתב, שאף שסברת הרמ"א להקל בדבר גוש נכון, מ"מ במקום דוחקא דסכינא יש להחמיר לאסור. שמצינו שדוחקא דסכינא יותר גרוע לענין חריף, שאף בצונן יש להחמיר. [וגם הרמ"א עצמו החמיר יותר בדוחקא דסכינא לאסור בכדי קליפה^(ה)]. ולכן יש להחמיר בכל דוחקא דסכינא בדבר שיש"ב אף אם הוא בתוך כלי שני או שלישי^(ו). [ובודאי דוחקא דסכינא שייך רק בדבר גוש]. ולכן נמצא בנידן דידן שהסטייק עדיין יס"ב, וחתך אותה בסכין חולבת בן יומו, נמצא שיש להחמיר לאסור אותו.

למעשה: בציור שלנו שהסטייק היה בתוך כלי שני, והוא דבר גוש, ונחתך בסכין חולבת בן יומו. מצד שהוא בתוך כלי שני, מדין כלי שני בלבד יש להקל, שאף שיש שיטות שמחמירים מ"מ בדיעבד הלכה להקל. ומצד שהוא דבר גוש, גם בזה יש להקל, שאף שהמהרש"ל והש"ך החמיר בכל דבר גוש, מ"מ יש לסמוך בדיעבד על דעת הרמ"א וט"ז להקל בדבר גוש. אבל כיון שהוא גם ע"י דוחקא דסכינא, בזה יש להחמיר. שבזה גם הט"ז החמיר משום שהוא דוחקא דסכינא על מאכל שהוא יד סולדת בו. ולכן למעשה יש לאסור בכולו^(ז). [אא"כ יש ששים בבשר נגד מקום הסכין^(ח)]. וכל זה דווקא בסכין חולבת שכן יומו, כגון שבתוך כ"ד שעות שלפני זה חתך גבינה (כגון לזניה) שיד סולדת בו. אבל לענין סכין שאינו בן יומו - בעזרה"י בשבוע הבא.

(א) משא"כ צלון מותר לגרום נגיעת בשר כשר לבשר טריף, וצלבד שדרך להדיח הצפר אח"כ. ע' בש"ע ס' לא ס"ב. (ב) כ"כ הש"ך שם סק"ה דעת הש"ע. (ג) ויש להקשות הא בלא"ה הט"ז החמיר לדעת המהרש"ל בכלי שני, אי"כ צלי הדין של "דבר גוש" יש להחמיר מטעם כלי שני. יש לומר שאח"כ אין להקל אלא בהפסד מרובה, שבהפסד"ם הקול הט"ז בכלי שני. כן כתב צנזרין מהרש"א על הט"ז שם צס' ד. וע"ש שכתב עוד ח' ש' צט"ז ס' קה צמקול צכלי שני לענין להפליע ולהצליע צצת צח"ת. שאינו החמיר אלא לענין להצליע צלבד ע"ש. (ד) שהא כל הסברא להחמיר הוא מטעם שצדצר גוש אין כאן דפנות המקררות. ולכן אם פסק שצדיעבד אינו מבשל מפני שלא לר"ך דפנות המקררות וכסברת הרמ"א, ה"ה יש להקל צדיעבד גם לענין שאינו צולע. אבל יש לחלק. ועוד יש לדחוק שהמ"ב מקיל דווקא צצצת מטעם אחר. שאולי לגבי מטעשה צצת שסומכים גם על דעה שאין הלכה כמותו, משום מטעשה צצת עצמו אינו אלא מדרבנן (ע' צמ"צ ר"ס שיח סק"ב צצס הפמ"ג וצמג"א ס' רנד סק"א). משא"כ יו"ד שאינו כזה. מ"מ שמעתי מר"י של להקל וע"ל. (ה) ע' צרמ"א ס' ד ס"ז שהחמיר לאסור צכדי קליפה. וע"ש צגר"א אות כז שכתב צדעתו, שאף שצדצר צלון אינו נאסר כלל, ומספיק צצהצה צעלמא, מ"מ צרותה קצת צידד עם דוחקא דסכינא יש לאסור צכדי קליפה לפי הרמ"א. (ו) הכא צין הש"ך צין הט"ז החמיר. אבל אח"כ הרמ"א עדיין מקיל ואינו החמיר אלא לאסור צכדי קליפה. מ"מ שמעתי מר"י של להחמיר. וע"ל. (ז) ואף שהש"ע סבר לגבי ל"ל שאינו נאסר אלא צכדי נטילה אח"כ שמן. י"ל שאולי הכא שיש ג"כ דוחקא דסכינא, ע' צש"ך ס' ד סקב"ז וסקב"ח. אבל לדעת הרמ"א, לעולם משערין צצשים אף צללי עד שהוא ודאי כחוש, דאין אינו צקלאין. ע' רמ"א יו"ד ס' קה ס"ה. (ח) ע"ש בש"ע ס' ד ס"ז.